

(Anders Mellbourn 2020-02-13)

Det inbäddade Västtyskland

Delat Tyskland mellan väst och öst med villkorad förbundsrepublik under förmyndare.

(1933-1945. Tredje riket. Nazisterna tar makten på ett halvår. Våldsamma unga män men också ny ung generation tar makten i domstolar o myndigheter. Uppgörelser med den borgerliga eliten. Snabb ekonomisk tillväxt gm investerings- o infrastrukturprogram liknande facketets förslag under sista Weimartiden. Monumental byggnation inför OS 1936, kraftig militär upprustning. Tillgrepp av judisk egendom vid inledande judeförföljelserna o sedan förintelsen.

43% stöd för NSDAP efter brutal valrörelse mot vänstern i sista valet m fler partier i mars 1933. Men snart starkt folkligt stöd för den nya ledningen som bringat ordning o välstånd. Förbättrade levnadsvillkor för vanlige tysken, som också kan leva genom kriget utan att svälta förrän de allra sista krigsmånaderna 1945.

Men Hitlers dröm om total seger efter ett totalt krig och ny tysk världsordning grusas gm motmobilisering till slut i väst och öst i andra världskriget. Vändpunkt redan 1943 men det dröjer till vårvintern 1945 innan Hitlers Tyskland besegras totalt efter en slutoffensiv av nästan apokalyptiska dimensioner. Bismarcks enade tyska rike skapat i blod och järn är utplånat i blod och järn tre kvarts sekel senare. Tyskland är tillbaka som platsen för Europas krigsskådeplats. Och den här gången är skulden och ansvaret odiskutabelt odelat tyskt.)

År noll – 1945: BILDer: Bergen-Belsen och Köln

Tyskland utslaget; totalt nederlag, närmast total materiell förstörelse Det är också en politisk bankrutt och moralisk katastrof.

60 miljoner döda i andra världskriget. Tyskland 5,25 miljoner varav halv miljon civilbefolkning. Ryssland 20,6 milj offer varav 7 milj civila. Polen 4,5 milj varav hela dryga 4 miljoner civila. 6 milj mördade i förintelsen.

I Tyskland mer än hälften av lägenhetsbeståndet i storstäderna förstört. Bostäder bara för litet mer än hälften av befolkningen. Likaledes bara mat t hälften av näringsbehovet vid krigsslutet.

Hela transportväsendet – vägar o järnvägar – svårt skadat.

Härtill omedelbart efter krigsslutet snabb befolkningstillväxt i väst (dryga 10 procent på ett år bara) t 44 milj, pga flykt fr öst.

Vad göra?

BILD Tysk karta m 1937-års gränser. Det här skulle hanteras på ngt sätt. Beslutas vid stormaktsmöten på Jalta vintern 1945 och Potsdam sommaren efter krigsslutet i Europa.

Segermakternas överväganden: Straff eller återuppbyggnad? Delning eller bibehållen enhetstat?

Mål: Fyra "de". De-nazification, de-militarisation, democratisation, decentralisation.

Straff:

Landavträdelser. Efter Versailles delar av det på 1700-talet delade Polen. Men nu:

Största i öst m gamla kärntyska områden till Polen (o Sovjet). Oder-Neisse ny östgräns (erkänd först 1970, dock formellt inte förrän 1990). Omfattande utrymning av tysktalande fr Central- o Östeuropa (fr a Polen) kring krigsslutet. Die Vertriebenen (7 milj!) stark opinion kommande årtionden men aldrig avgörande politiskt inflytande. "SBZ", "zur Zeit unter polnischen Verwaltung".

Fyra ockupationszoner från 1945 (USA, Sovjet, UK o Fra) o fyrdelning av Berlin.

BILD: Tysk karta 1945 m fyra ockupationszoner

Det fanns mer långtgående tankar att reducera och försvaga Tyskland som dock släpptes:

- En tidig plan att låta Tyskland bli ett uppdelat jordbruksland (FDR:s finansmin Morgenthau)
- Franska idéer om avindustrialisering o internationalisering av Ruhr
- Franska anspråk på Saar erkänns visserligen men skjuts fram för avgörande i folkomröstning. Sker först 1957 med förkrossande j för att var kvar i Tyskland.

Skadestånd och industriavveckling i väst uppvägdes tidigt att omfattande nödhjälp för att förhindra försörjningskris och svält.

Däremot stora skadestånd i form av industrinedmontering och export österut fr DDR t Sovjet.

Eget beslut i BRD om skadestånd t Israel (Wiedergutmachung) 1952 och framåt.

Återuppbyggnad och inbäddad upprustning gm delning och nya tyska stater:

Bekännelse till sammanhållet, enat Tyskland också i framtiden. Men

Väst (UK fr a o USA) ville integrera västzonerna för att skapa tysk stat, ekonomiskt o politiskt integrerat m väst o med bindande demokratiska institutioner o decentraliserad federal statsform. Tydlig linje i detta men samtidigt oro för att delningen skulle bli så djup som den så småningom blev (Dulles så sent som 1954).

Sovjet önskade sammanhållet, avmilitariserat o neutralt Tyskland, t o m Stalinnoten 1952 o Berijas plan fr senvåren 1953. Den lösning som blev i Österrike 1955. Bedömde att man så skulle ha mest inflytande över Tyskland, hålla hot fr väst borta och på köpet kanske få socialistisk revolution i hela Tyskland.

För västsidan i det snabbt framväxande nya kalla kriget var ett sådant neutralt och avmilitariserat Tyskland, öppet för sovjetisk påverkan (o man såg vad som skedde i Centraleuropa) en omöjlighet. Redan på nyåret 1947 skapade UK o USA en "bizon" av sina ockupationszoner o får så småningom Frankrike med. Frankfurt "huvudstad" för detta embryo till ett Västtyskland 1947. Valutareform i de tre västra tysktzonerna 1948 föregriper delningen i två stater, ledde till den sovjetiska Berlinblockaden (av de tre västzonerna) BILD som hävs våren 1949 m bibehållet Västberlin.

Statsbildandet i väst går igång med olika konf m ockupationsmakterna o regionala tyska ledare under 1948. Grundlagsförsamling vintern 1948-49, val t nytt parlament o bildande av regering på förhösten 1949.

Samtidigt stor satsning av Väst på ekonomisk återuppbyggnad av hela (Väst)europa gm Marshallhjälpen fr 1947. Härefter nya inst för ekon samarbete och sammanvävning som Gatt och OEEC, kol o stålunionen 1951, Romfördraget o EG 1957. BRD blir medlem av och inbäddat i alla. Säkerhetspolitiskt samarbete med skapande av Nato redan 1949. Syftet beskrivet som att hålla Tyskland nere, USA inne och Sovjet borta.

Det här inbäddade uppbyggandet av ny tysk stat öppnar också för inrättandet av ny tysk krigsmakt. Efterkrigs målet att avmilitarisera Tyskland blir i stället att Inordna tysk militär i den västliga försvarsorganisationen. Den tyske förbundskanslern driver att 1954 upprätta en Europaarmé, utanför Nato. Men Frankrike (som egentligen är mest USA-skeptiskt) stoppar Europaarmén 1955 o BRD blir i stället NATO-medlem 1955-56 o får rusta inom Natoramen. Värnplikt införs fr 1956. I o m detta tillåts också utplacering av NATO-kärnvapen i BRD.

Hela utvecklingen accepteras m måhända paradoxal lättnad av Sovjet som det mest logiska arrangemanget i den nya kalla krigssituationen. Och DDR upprustas samtidigt som en del av det kalla krigets sovjetiska krigsmakt.

Det blev alltså både straff och återuppbyggnad genom statsdelning och omformulerad avmilitarisering. Hur gick det då med denazifiering, demokrati och decentralisering?

Avnazifiering inleddes ambitiöst men blev kortvarig process. Kall krigets motsatspar mellan kapitalistisk demokrati och kommunism tog snart över konflikt- och problemformuleringen.

Soldater som överlevt och släppts ur fångenskap fick återvända till samhället utan större uppmärksamhet.

USA ville först rensa hela samhället från nazistarvet o utfrågade bara första året efter krigsslutet 1,6 milj tyskar över 18 år om sina förehavanden och värderingar och nära ¼ friställdes från sina arbeten o uppdrag.

Processen bedömdes osäker och oförtrodd. Avslutades tidigt 1950 i väst. I öst var Sovjet klart redan 1948 och DDR skulle sedan inte betraktas som delaktigt i onda tysk arvet.

Mot högsta nazi- och krigsledningen åtal för krigsförbrytelser. Nürnberggrättegångarna 1945-1946 mot 24 åtalade. 12 dömdes till döden. Sedan ytterligare 12 Nürnberggrättegångar 1946-1949 mot höga jurister, läkare o industriföreträdare. 5000 dömdes.

Känsligt för att bedöma tyska utvecklingen under de kommande årtiondena är att ändå många i någon mening nazistiskt belastade tyskar kunde fortsätta eller återkomma att verka på viktiga poster i den nya förbundsrepubliken. I undersökning av västtyska samhällseliten fr mitten av 1950-talet var bara ca 20% tidigare tydliga nazimotståndare, medan ca 25% varit nazianslutna (sällan drivande utan mer medlöpare). Mkt kvar i förvaltning (särskilt utrikes m 2/3 av tjänstemännen i mitten på 50-talet m nazimedlemskap!), domstolar och utbildning.

Mest nazifritt blev det i politik och medier. Ändå 1/8 av första förbundsdagsledamöterna m naziförflutet. Också förste förbundskanslerns närmaste statssekr.

Åtminstone en bra bit in på 1960-talet fortsatt hyssjande, förnekande och önskan att glömma i det offentliga livet. Inga offentliga minnesmärken.

Men samtidigt och mycket synligt tidig o fram till idag intensiv bearbetning av historien i medier, litteratur o museer. Fick effekt i nya avslöjanden, rättegångar o generationsdebatt på 1960-talet. Också stark betoning av demokratiska ideal och demokratisk ledning (innere Führung) när krigsmakt tilläts igen i mitten på 50-talet.

Bortdefinieras i DDR, som framställer sig som helt ny tysk stat utan band till det förflutna. DDR-ledningen "ren" gm att utgöras av fr Sovjet återvända exilkommunister. Men naziarvet hos befolkningen bearbetas aldrig. Parti- o organisationsstruktur följer i mkt nazitiden. Minnet av "offer för fascismen" (m BRD som arvtagare) hedras, inte nazism o förintelse uttalat.

Segermakterna inte heller oskyldiga till att ta vara på nazityska tjänare. Alla fyra segermakterna – som sedan också blev kärnvapenmakter - rekryterade exvis nazityska rakettekniker för kärnvapen o rymdprogram. "Paper clip" kallades USAs avnazifiering; Werner von Braun (häcklad av Tom Lehrer).

Demokratisering i I väst med ny grundlag som utformas av tyskar men m starka krav från ockupationsmakterna.

BRD formas av grundlag m starkt bindande rättighetskatalog stadfäst våren 1949. Utarbetas i parlamentariskt råd där återuppståndna regionförvaltningar och städer är företrädade (med kristdemokraten Konrad Adenauer som ordf och socialdemokraten Carlo Schmid som tongivande).

Blir anmärkningsvärt dokument präglad av den historiska erfarenheten och behov att inte upprepa Weimartidens politiska instabilitet och omöjliggöra nya nazistiska brott mot mänskligheten. Samtidig avsiktlig koppling till Weimarförfattningens goda grunder och vissa paragrafer, ex den om religionsfrihet, skrivs över direkt från Weimar in i den nya grundlagen.

Avsett som provisorium så länge Tyskland är delat. Vid återförening skulle ny författning antas i folkomröstning (grundlag anses svagare). Men vid föreningen 1990 blir grundlagen kvar. Någon ny författning skrivs inte och det blir aldrig någon tysk folkomröstning om författning.

Framgången så småningom så stor att på 1980-talet har "författningspatriotism" utvecklats. Författningen det tyskar är allra stoltast över i sitt land (inte ekonomiska återhämtningen eller DMarken).

Karaktärsdrag:

Demokrati och individuella fri- och rättigheter. Rättsstat.

Den enskilde sätts före staten. Statschefen ceremoniell med enbart representativa uppgifter. Väljs för roterande mandatperiod mellan partierna.

Första raderna i grundlagstexten: Mänsklig värdighet ska vara okränkbar. Förbud mot dödsstraff. Också sociala mål, inkl familjens ställning och skyddande av ofödda liv (vilket länge ledde till stor abortrestriktivitet.) I detta svar på naziåren.

Decentralisering genom delstater, förbundsstater, o subsidiaritet. (Inte förstärkt centralmakt efter Weimar.)

Demokratiska grundprinciperna – dels federala strukturen, dels första 20 MR-artiklarna – förklaras orubbliga i "evighetsklausul". Kan inte ändras på annat sätt än efter folkomröstning om ny författning efter återförening.

Författningsdomstol (politiskt rekryterad, max 12-årsmandatperiod för 16 domare; hälften för domstolar, hälften för politik o akademi; nyväljs successivt av förbundsdag o förbundsråd).

Betydelsen av partier lyfts fram. Innebär förbud mot totalitära partier (på 50-talet förbjöds ett nynazistiskt o ett Sovjetkommunistiskt).

Stärkt parlamentarism med 5%-spärr, icke-förtroende mot kansler bara om man har klar ny kandidat, svårt att upplösa förbundsdagen (har bara skett två gånger 1983 o 2005), i praktiken förbud mot federala folkomröstningar; bara för frågor om delstatsuppdelning o ny författning.

Begränsning av militärmakt. Särskilt angiven rätt till vapenfri tjänst (fler vapenfria än värnpliktiga senaste årtiondena). Militär enbart för försvar mot angrepp utifrån och därmed grundlagsförbud mot tyska trupper utanför tyskt territorium. (Ska senare visa sig problematiskt med FN:s fredsbevarande styrkor och internationell krishantering.)

Öppnar för medlemskap i internationella organisationer, så länge de är förenliga med grundlagens krav. Förebådar EU o även Nato. Fördomstolen kommer också senare att pröva EU:s fördjupning o utvidgning.

Efter val till den nyskapade förbundsdagen i augusti 1949 och val av förste förbundskansler, Konrad Adenauer i september, utropas förbundsrepublik samma höst i oktober (omedelbart följt av DDR i öst), fortsatt uppdelning av Berlin.

Förbundsrepubliken provisorium

Delat land med tydligt uttalad formell bekännelse till återförening. Hallsteindoktrin 1955 mot möjlighet för andra stater att erkänna båda tyska staterna innebär att provisoriet också gör anspråk på att företräda hela Tyskland och förebådar ett kommande enat Tyskland. (Så blev det också även om få trodde det under tiden.)

Provisorisk huvudstad. BILD. Många mötesplatser för konferenser vid statsbildandet och i omlopp som förslag till förbundshuvudstad för Västtyskland: Stuttgart, Kassel, Celle (i mitten av hela Tyskland), Koblenz, Dusseldorf, Karlsruhe. Till slut står det mellan Bonn och Frankfurt. Favoriten Frankfurt (m sitt demokratiska författningsansesande fr 1849) förlorar mkt knappt. Ansågs för stort f att vara provisorium o alltför förstört, för dyrt (pga alla amerikaner) o för nära ockupationsstyret, för öppet f sovjetiskt pansarangrepp fr "Fulda gap".

Bonn däremot prydligt o representativt, oskadat av kriget m universitet o Beethoven. Garanti att vara provisorium o inga permanenta storstadsanspråk. Beläget väster om Rhen m markering t Frankrike att Tyskland fortfarande är mer än landet mellan Rhen o Elbe. Lärarhögskola tillgänglig för att hysa förbundsdagen.

BRD *decentraliserat o federalt* m tio förbundsstater (+Västberlin), skilda adm centra: Förfdomstol i Karlsruhe, bank i Frankfurt, arbetsgivare i Dusseldorf och fack i Munchen, media i Hamburg o Munchen (När en andra TV-kanal inrättas placeras den i Mainz!)

"I begynnelsen var Adenauer". BILD

Nya demokratiska ledningen i BRD blir kristdemokratisk, CDU. Kristligt-borgerligt parti m både katoliker o protestanter m egen, mer högerorienterad partibildning, CSU, i Bayern. Dock mkt knapp seger över de återuppståndna socdem i första förbundsdagsvalet i augusti 1949.

Konrad Adenauer kansler och landsfader med västintegrationen som helt bestämmande projekt.

Han var 73 år när han tillträdde 1949 och kom helt att prägla västtysk politik till han avgick 1963 vid 87-års ålder (även om han lämnade ekonpol t sin framgångsrike ekonomimin) Adenauer var rhenländare, katolik och Preussenmotståndare. Konservativ pragmatiker och antisocialist. Men inte nazist och hållen borta från offentligheten under tredje riket.

Kölnerdomen var centrum i Adenaus värld med sin kärna runt Rhen. Längre söderut runt Donau gällde Bayern och habsburgarnas kejsare i Wien. Öster om Elbe härskade Hohenzollern o Berlin över slätter för lantjunkrar o slaver (kanske också judar). För KA slutade civilisationen vid Harz. I det fyrmaktsockuperade Tyskland hade detta för antikommunisten KA bara blivit än tydligare m nya DDR. KA var borgmästare i Köln redan under första världskriget, föreslog västtysk union inom Tyskland redan till Weimarrepubliken. För den nya förbundsrepubliken fick han i Bonn en huvudstad vid vinrankor, i stället för vid potatisåkrar som i Berlin.

KA regerade när så var nödvändigt i samarbete med liberala FDP (borgerlig nybildning). Allmän förväntan på stor koalition efter första valet 1949 men Adenauer drev igenom en liten, borgerlig koalition och socialdemokraterna marginaliserades sedan i BRD till mitten av 1960-talet.

De ledande socialdemokraterna kom ur exil eller KZ och hade respekt o anseende som antinazister. Men de var få överlevande och de var knäckta. I sitt politiska tänkande var de kvar i det gamla.

Socialdemokraten Carlo Schmidt var den kanske viktigaste grundlagsfadern. Men för fortsättningen var SPDs politiska linje osäker. De var präglade av Weimartidens misslyckade regerande (jf Elmbrant) o hade inget eget bidrag till den nya tillväxtpolitiken o dess sociala marknadsekonomi som faktiskt inkluderade både viss planering o medbestämmande. Länge marxistiskt färgat partiprogram.

Vändpunkt först 1958 med det reformistiska s k Godesbergprogrammet.

I nationsfrågan stod SPD för en enad, avmilitariserad stat och var främmande för Bonn som huvudstad. Men SPD-ledarna var också m sina erfarenheter fr Weimartiden bestämda antikommunister och Sovjetmotståndare som såg hur socialdemokraternas svaldes av kommunistiska enhetspartier i öst.

1950-talets politiska linje: "Social marknadsekonomi" m sikte på snabb ekonomisk återhämtning
Deutsches Wirtschaftswunder präglas under 1950-talet. Ekonomi o näringsminister Ludwig Erhard arkitekt. DMarken symbol för framgången. Efter Weimarerfarenheterna särskild uppmärksamhet på inflation och arbetslöshet.

"Rhineland model" likt svensk blandekonomi. Konsensus m litet småkorruption. Planering självklar i efterkrigsandan. Också betydande medbestämmande för facket i storföretag. Lokala banker nära de lokala industribehoven. Inte bar bilar utan små o medelstora verkstadsföretag en särskild framgångsfaktor. Ofta i mindre städer o inte minst i söder, jordbruksBayern o Baden-W.

50-talet: Investeringar +120%, BNP +80%. Bostadsbeståndet till förkrignivå 1954. Också betydande arbetskraftsinvandring, först fr evakuerade östområdena, 7 milj, o fr DDR före muren, 3,5 milj. Full sysselsättning sista åren på 1950-talet.

Från 1960-talet "Gastarbeiteravtal" m flera länder, särskilt Turkiet (inkl familjeåterförening i dag uppemot 4 milj), för att klara behovet av manliga arbetare efter krigsförödelsen. Men icke-tyska invandrarna förblir "gästarbete" m stora svårigheter att bli medborgare (pga etniska nationalitets- o medborgarskapsbegreppet som låter alla tysktalande, etniska tyskar, omedelbart bli medborgare i BRD när de kommer (DDR förstås men också Östeuropa o Sovjet). Nya medborgarskapslagar på 90-talet.

Säkerhetspolitik helt inbäddad i väst. Förbundskanslerns stora fråga, inget för UD. Spänning mellan USA- o Frankrikeorientering, också för Adenauer personligen. Båda i princip lika centrala. KA drev på för att Tyskland åter skulle få rustas militärt och låg bakom förslaget om Europaarmé som Frankrike fällde. Men förlitan på USA central och upprustningen sker gm Nato-medlemskapet 1955. KA driver också att Tyskland ska kunna upplåta territorium för kärnvapen (amerikanska). Men grundlagsbegränsningarna till tyskt territorialförsvar tolkas som förbud mot deltagande i militära fredsbevarande FN-insatser.

Frankrike mer vid sidan om de första åren men får med de Gaulles återkomst till makten 1958 en tydligare samarbetsinriktning med BRD o det blir tysk-fransk försoning med elyséefördrag 1963. Förnyade kontakter m Frankrike i slutet av 80-talet då Frankrike också närmar sig NATO igen. Fransk-tyskt säkerhets- o försvarsråd 1987 o fransk-tysk brigad 1989.

(Samhörigheten förstärktes m Maastricht, eurobeslut o fördjupat militärt Eurocorps samarbete först åren efter återföreningen.)

Efter tio år "normalisering" o etablering av BRD.

Segev i fotbolls-VM 1954 (Fassbinder i Maria Braun) BILD

1955 helt självständig förvaltning o rättsväsende. Nato-medlemskap 1955. 1955 ekon rekordår m tillväxt på 10,5 procent och reallöneökning på ca 10 procent. I milj VW byggda. Bostadsbestånd åter på förkrignivå 1954. Medlem av de sex i Romfördraget, EG, 1957.

1960-talet inleds m att delningen mellan BRD o DDR och i Berlin befästs. Slutligt faktum o symbol 1961 m Berlinmuren. BILD

1959 hade de polska ledarna förmått Sovjetledare Chrustjev att gm besök i Szczecin markera var Polens västgräns nu går. Kennedy förklarar 1963 under besök i Västberlin att han är en berlinare) Muren räddar DDR:s fortbestånd gm att strypa flykten t väst men visar slutligt att väst accepterar uppdelningen o inte är beredd att gå i krig för frihet i öst.

Ger därmed samtidigt förutsättningar för ny östpolitik o ömsesidigt erkännande, också för tätare folkliga kontakter. (Därmed långsiktig effekt där erkänd uppdelning samtidigt undergräver dess

förutsättningar o bidrar till att leda fram t 89-års händelser.)

Så småningom också ny vändpunkt inrikespolitiskt.

Auschwitz-rättegångar i Frankfurt återuppväcker skuldfrågan och följs av sena 60-talets anti-auktoritära uppsving med krav på social o kulturell demokratisering, där föräldraprotesten mot den undanskuffade nazitiden blir särskilt inslag i BRD. Också våldsamt m mord på Ohnesorg 1967, attentat mot Dutschke 1968. Västberlin revolutionär miljö m värnpliktsbefrielse, billiga halvruiner att bo o vara konstnär i.

Önskan om bättre relationer för mänskliga kontakter med DDR efter muretableringen.

Allt samverkar för att så sakta föra socialdemokraterna med ny ledargeneration mot makten ffg sedan de få åren på Weimartiden. Adenauer o Erhard till slut borta efter nära 20 år. Först stor koalition o sedan SPD t makten 1969 för kommande knappa 15 åren. Willy Brandt m ny landsfaderpotential, stor karisma som nog också blev hans öde.

1970-talet m grundfördrag 1972 o ömsesidigt erkännande av de två tyska staterna (i praktiken), medlemskap i FN för båda. (FN-stadgan, segerdokument fr andra världskriget före kalla kriget, utpekar ju annars särskilt faran för freden av hot från Tyskland.)

Brandt gestaltar också försoningspolitik mot Polen m knäfall i Warszawa 1970. BILD Töväder i kalla kriget. Helsingfors o ESK 1975.

Brandt faller på östagent 1974 (men egentligen pg ledningsbrister o kvinnoaffärer) Efterträdaren Helmut Schmidt är förbundsrepublikens mest meriterade ledare någonsin o framgångsrik som drivande och sammanhållande regeringschef. Klara SPD-vinster i tre förbundsdagsval i rad 1972, 1976 också 1980.

Kulturellt uppsving o erkännande m Nobelpris i litteratur t Böll 1972 (Grass fick vänta t 1999 o Handke t 2019), kritisk undersökande journalistik av Gunther Wallraff, film (Fassbinder, Herzog, Wenders), scenteater inkl opera.

Också anmärkningsvärt tydlig o respekterad plats för kulturutövare i samhällsdebatten.

Samtidigt som i övriga Västeuropa ekonomisk stagnation efter oljekris. Inrikesspänningar med först uppfattat hot med författningsfiender i offentlig tjänst och sedan terrorism.

”Radikalenerlass” vid studentvänsterns förestående ”långa marsch genom institutionerna” m krav på att ämbetsmän måste stå för den demokratiska ordningen. Initiativ fr SPD-ledda delstater 1972.

Kritiseras starkt o uppmjukning 1976 o 1979.

68-protesten följs i Tyskland också av våldsam terrorism. Mörka hösten 1977. BILD Tysk terrorism byggde teoretiskt på föreställningen att terrorhandlingar skulle framtvunga så massiva motåtgärder att de skulle blotta existerande samhällets ”fascistiska ansikte” o grundstruktur. Moraliskt grundade sig terrorismen på att angripa föräldra- och makthavargenerationens skuld och ouppklarade förhållande till nazismens brott.

Attentat o mord på ledande näringslivsföreträdare, ambassaden i Stockholm, sprängningar, samarbete m palestinsk flygplanskapningar.

Terrorismjakt väcker både rädsla och oro för rättssäkerhet. Debatt om radikalförordningen o behandlingen av fängslade terrorister. Ifrågasättande av självmorden i Stammheim oktober 1977.

I efterhand anses nog BRD trots allt ha bestått provet att upprätthålla demokratin mot terrorismens utmaningar.

1980-talet. Ny fas av kyla i kalla kriget. Reagan o Thatcher präglar världspolitiken.

Kärnvapenupprustning efter dubbelbeslutet 1979 (efterfrågat av Schmidt) delar nationen. Nya

folkrörelser mot kärnvapen o för miljö ger grund för De Gröna som etablerar sig som politiskt parti.
BILD Demonstrationer.

Historikerstrid om "Sonderweg" o nazismarvet.

Socialliberala koalitionen luckas upp av FDP m kritik mot ekonpol efter andra oljekrisen. CDU tillbaka till makten m FDP under Kohl hösten 1982. BILD Schmidt o Kohl

Helmut Kohl är fysiskt väldig regionpolitiker från Rhenlandet men ses inledningsvis som politisk lättviktare, särskilt jämfört m Adenauer, Erhard, Brandt o Schmidt. Hade förlorat mot Schmidt redan 1976. Men Kohl är utpräglad proffspolitiker och maktspelare. Vinner extraval 1983 och fångar tidsandan med liberal ekonomi och återkomst för traditionell privatmoral. Han blir återföreningens kansler och sitter kvar ända till 1997.

Som historiskt kuriosum nysatsning på Bonn som huvudstad för att få bort provisoriestämpeln genom nybyggnation och infrastruktursatsning. Men när verkställighetsbesluten om detta tas hösten 1989 har DDR redan börjat bryta samman t följd av Solidaritet i Polen, maktupplösning i Ungern o perestrojka i Sovjet. Muren faller 9 november 1989, BILD, och DDR går upp i BRD till ett återförenat Tyskland 3 oktober 1990, BILD

Zum Schluss

OMVÄRLDENS genomgående krav på förbundsrepubliken de första 40 åren:

-Tryggt demokratiskt styre. Stor uppmärksamhet på nya högerextrema partibildningar

-Ekonomisk motor i västs och Europas ekonomi (fr o m Wirtschaftswunder) Här då ibland konflikt m tyskarnas egen rädsla för inflation.

-stark militär men ingen egen politik. Ibland konflikt mellan grundlagens skrivningar o folkopinionens alltmer krigskritiska o pacifistiska orientering med medlemskap i NATO, stationering av kärnvapen, deltagande i insatser utanför Tyskland o t o m utanför Europa

RÄDSLÅ nämns som genomgående karakteristik för politiska stämningen i förbundsrepubliken.

(Nytutkommen bok om detta Frank Biess: Republik der Angst, 2019, tar upp både demokratiserings- och moderniseringsrädsla inkl moralpanik som kanske inte alltid bara är tysk).

Men många bestickande exempel:

-straff o skuld f nazismen; åren efter kriget rädsla för hämnd från överlevande judar och krigsfångar, vilket då bidrog till upprätthållen antisemitism

-nazismens återkomst (också som parti; inte minst omvärldsoro men högerpop har hållits tillbaka i BRD)

-kommunismen och Sovjet

-inflation o ekonomiskt kris (nytt Weimarsammanbrott)

-nytt krig (pacifismen starkare i Tyskland än övriga Europa) (Citera Schmidt på valmöte 1980 efter möte m Honecker: "Einig. Nie wieder krieg aus deutschem Boden"

-kärnvapen och kärnkraft

-terror

-miljö-, klimathot (tidigare o tydligare i Tyskland)

-att bli stor(makt)

Sammanvägt blir detta en politisk kultur upptagen av trygghet och stabilitet. "Keine Experimente" var Adenauers valslogan redan 1957.

Facit måste ändå bli att Västtyskland, BRD:s första 40 år, bör ses som anmärkningsvärd framgång o höjdpunkt i tysk och europeisk historia:

-Ingen revanschism utan integration i tidigare konfliktfylld europeisk omvärld

-Säkrad demokratisk återuppbyggnad m förebildlig grundlag. Författningspatriotism

-Häpnadsväckande ekonomisk framgång. DMark kunde t o m få bli euro

-Social trygghet

-Kulturell och intellektuell återkomst (konsensuskulturen gav Habermas o deliberativ demokrati)